

22.03.2023

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2022/1446
Toplantı Tarihi/Sayısı : 9.3.2023/199
Karar Numarası : 2023/234
Başvuran : İ. C.
Başvuran Vekili : --
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : Fırat Üniversitesi Rektörlüğü
Muhatap Adres : --

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, %96 fiziksel engeli bulunan başvuranın eğitim gördüğü fakülte binasındaki asansörün erişilebilirlik standartlarını taşımaması nedeniyle kullanıma uygun olmamasının, eğitim hakkının ihlaline ve engellilik temelinde ayrımcılığa yol açtığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle;

a. Fırat Üniversitesi Teknoloji Fakültesi Yazılım Mühendisliği Bölümünde okuduğunu, %96 engelli raporu olduğunu ve öğrenim gördüğü sınıfın 3'üncü katta bulunması nedeniyle sınıfa çıkmak için asansör kullanmak durumunda olduğunu,

b. Fiziksel engelinden dolayı yürüyemediğini ve derslere giderken kendisine abisinin refakat ettiğini, engelliler için yapılan asansörün mütemadiyen arızalanan ve ulaşım standartlarına uymayan bir yapıya sahip olduğunu, aynı zamanda asansörün mevzuatta belirtilen koşulları taşımadığını,

c. Yaz okulu final sınavlarına gireceği dönemde asansörün arızalandığını, bu nedenle sınava girme aşamasında güçlük yaşadığını, asansörün sebep olduğu sorunları daha öncesinde üniversite yönetimine sözlü olarak iletmiş, bu kapsamda en son 20.09.2022 tarihinde Rektörlüğe yaşadığı mağduriyeti bildiren bir dilekçe yazdığını ancak bir sonuç elde edemediğini,

d. Üniversite yönetimi tarafından erişilebilirliğin sağlanmaması nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldığını ve eğitim hakkının ihlal edildiğini iddia ederek gerekli tedbirlerin bir an önce alınmasını talep etmiştir.

3. Başvuranın, başvuru dilekçesiyle birlikte sunduğu bilgi ve belgeler arasında yer alan Rektörlüğün 27.09.2022 tarihli ve ... sayılı yazısında; söz konusu asansör arızasının tespiti ve tamirinin mümkün olup olmayacağına karar vermek için bir komisyon kurulduğu ve çalışmaların devam ettiği bilgisinin yer aldığı görülmüştür. Bu durum üzerine muhatap Kuruma gönderilen yazılı görüş talebinde ayrıca fakülte binasında bulunan asansörün Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği ile Yapı Denetim Uygulama Yönetmeliği'nde öngörülen şartları taşıyıp taşımadığı, bu hususlara ilişkin bir durum değerlendirmesi yapıp yapılmadığı, asansörlerin mevcut durumu ile bozulmaları halinde eğitim hizmetlerinin sürdürülebilmesi adına başvuran gibi fiziksel engeli bulunan bireylerin ihtiyaçlarına yönelik,

güvenlik ve birey onurunu gözeterek gerçek bir değerlendirilmenin yapılarak alternatif bir tedbir üretilip üretilmediği ve Komisyon tarafından 27.10.2022 tarihine kadar yapılan çalışmalar hakkında bilgi talep edilmiştir.

4. Muhatap Kurum yazılı görüşünde özetle;

a. Fakülte binalarındaki asansörlerin bakım ve arızalarının takibinin fakülte yönetimlerinde olduğu, söz konusu asansörle ilgili gerekli tespitlerin tamamlanarak piyasa araştırmalarının yapıldığı ve asansörün ihale yoluyla yaptırılacağı,

b. Asansörün arızalı olması durumunda engelli bireylerin eğitimlerini sürdürmeleri için zemin katta ilgili alanların oluşturulduğu belirtilmiştir.

5. Muhatapın yazılı görüşüne karşı başvuranın yazılı görüşünde özetle;

a. 15.09.2022 tarihinde aynı konuya ilişkin olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu Başkanlığına başvuru yaptığını, muhatap Kurum tarafından Komisyona sunulan 06.10.2022 tarihli cevabi yazıda engelli asansörünün mevcut arızasının giderildiği şeklinde cevap verildiği ancak bu cevabın gerçeği yansıtmadığını,

b. Asansörlerin arızalı olduğu dönemlerde abisinin takibi sonucunda derslerin alt katlarda bulunan sınıflarda yapıldığını ancak bu süreçte de hocaları ile yeteri kadar iletişim kuramadığını,

c. Asansör bakım ve arızalarının giderilmesi sorumluluğunun fakülte yönetime bırakılmasına da başvuranın ve ailesinin çabaları sonucunda karar verildiğini,

d. Kendisinin son sınıf öğrencisi olduğunu ancak diğer engelli öğrencilerin de benzer sorunları yaşamaması adına muhatap Kurumdan erişilebilirliği sağlama yükümlülüğünü yerine getirmesini talep ettiğini belirtmiştir.

6. Yazılı görüşlerin sunulması aşamasından sonra taraflarca sunulan bilgi ve belgelerin yeterli bulunulmaması nedeniyle dosyanın tekemmül ettirilebilmesi için ... sayılı Başkanlık Oluru üzerine 18.01.2023 tarihinde, Fırat Üniversitesi Teknoloji Fakültesi eğitim binasında belirtilen iddialara ilişkin yerinde inceleme gerçekleştirilmiştir. İnceleme heyetinde, konunun teknik bilgi gerektirmesi sebebiyle Elazığ Valiliği Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonu üyeleri de yer almıştır. İncelemenin ardından muhatap Kurum tarafından sunulan ... sayılı yazı ile erişilebilirliğe ilişkin eksikliğin 90 gün içerisinde tamamlanacağı taahhüt edilmiştir.

7. 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin üçüncü fıkrası; "Başkan, incelemenin özelliğine göre, görüşlerin alınmasından sonra, resen veya talep üzerine tarafları uzlaşmaya davet edebilir. Uzlaşma, insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlali olduğu iddia olunan uygulamaya son verilmesi veya mağdur açısından bu sonucu sağlayacak çözümleri içerebileceği gibi mağdura belli bir tazminatın ödenmesi biçiminde de olabilir (...)" hükmünü haizdir. Anılan düzenleme çerçevesinde başvuran ve muhatap Kurum temsilcilerinin katılımı gerçekleştirilen son görüşmede taraflar uzlaşmaya davet edilmiş, tarafların uzlaşma taleplerin tespiti tutanak altına alınmıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

8. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri

sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

9. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesi şöyledir: "Dolaylı ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklaştıırılmayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını" ifade eder.

10. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.(...)"

11. 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık türleri şunlardır: "a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

12. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 6701 sayılı Kanun'un "Kurulun görev ve yetkileri" başlıklı 11'inci maddesinin (b) bendinde "Ayrımcılık yasağı ihlallerine ilişkin başvurular ile insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlallerine ilişkin... gerekli hâllerde uzlaşma sürecini sonuçlandırmak" Kurulun görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

14. 6701 sayılı Kanun'un "İnceleme Yetkisi" başlıklı 19'uncu maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanunla ve diğer mevzuatla Kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor

hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları ve Başkan tarafından görevlendirilen diğer Kurum personeli tarafından yerine getirilir.

(2) Birinci fıkrada sayılanlar, Başkanın yetkilendirmesi hâlinde, tüm kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişilerden ilgili bilgi ve belgeleri istemeye, incelemeye ve bunların örneklerini almaya, ilgililerden yazılı ve sözlü bilgi almaya... yetkilidir. Kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, Kurumun ziyaretlerini kolaylaştırmak ve taleplerini gecikmeksizin yerine getirmek zorundadırlar.

(3) Kurumun görev ve yetki alanına giren konularda yerinde inceleme ve araştırma yapmak üzere, Başkanın belirleyeceği Kurum personelinin başkanlığında, ilgili kurum ve kuruluşların temsilcilerinin ve diğer kişilerin katılımıyla heyet oluşturulabilir. Heyette görev alacak kamu kurum ve kuruluşları temsilcileri kendi kurum ve kuruluşlarınca, diğer kişiler ise Başkan tarafından belirlenir (...)"

15. 28713 sayılı Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliğinin "İllerde Kurulacak Komisyonların Teşkili" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Komisyon, vali veya görevlendireceği vali yardımcısı başkanlığında il müdürü, Kanunun geçici 3 üncü maddesinde belirtilen Bakanlıkların taşra teşkilatında görevli tercihen mimar, mühendis, şehir plancısı, peyzaj mimarı veya inşaat teknikerlerinden birer asil ve birer yedek üye ile toplam dört kişiyi geçmeyecek şekilde, engellilerle ilgili konfederasyonların farklı engel gruplarını temsil eden, o ilde mukim tercihen engelli bireylerden ikişer asil ve ikişer yedek üyeden teşekkül eder."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

16. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, "Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir" hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden engelli asansörünün erişilebilir olmaması nedeniyle 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı ve eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirilmesine varılmıştır.

17. 6701 sayılı Kanun'a göre engellilik; "fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenmek" olarak tanımlanmıştır. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde engellilik durumu; "bireyin engelliliğini ve engellilikten kaynaklanan özel gereksinimlerini, uluslararası yöntemleri temel alarak belirleyen derecelendirmeler, sınıflandırmalar ve tanılamalar", engelliliğe dayalı ayrımcılık ise; "siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya

kısıtlama” olarak ifade edilmiştir.

18. Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS)'nin “Ayrımcılık yapılmaması ve eşitlik” başlıklı 5’inci maddesinde “*Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır. Taraf Devletler eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atar. Engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak için gerekli özel tedbirler işbu Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilmez.*” ifadeleriyle engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış, devletlerin bu konudaki yükümlülüğü açıkça düzenlenmiştir.

19. Somut olayda başvuran, muhatap İdare tarafından engelli asansörüne ilişkin erişilebilirliği sağlama yükümlülüğünün yerine getirilmemesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiğini öne sürmektedir. EHİS’nin 24’üncü maddesi uyarınca “(1) *Taraf Devletler, engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar.(...) (5) Taraf Devletler engellilerin genel yüksekokul eğitimine, mesleki eğitime, erişkin eğitime ve ömür boyu süren eğitime ayrımcılığa uğramaksızın diğer bireylerle eşit koşullar altında erişimini sağlar. (...)*”

20. Başvuranın şikâyetçi olduğu ayrımcılığın, eğitime erişimde fiziksel engelinin dikkate alınmamasından kaynaklandığı anlaşıldığından öncelikle erişilebilirliğe ilişkin ilkelerin ortaya koyulması gerekmektedir. 5378 sayılı Kanun’un “Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesine göre erişilebilirlik “*Binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasını*” ifade eder.

21. Öncelikle belirtmek gerekir ki erişilebilirlik, 6701 sayılı Kanun’da bir ayrımcılık türü olarak yasaklanan makul düzenlemeden farklı olarak gruplarla ilgilidir. Bu durum, erişilebilirlik sağlama görevinin tahmin edilen (ex ante) bir görev olduğu anlamına gelmektedir. Makul düzenleme kavramı ise erişilebilirlik standartları geliştirilirken dikkate alınmayan nadir engelleri bulunan bireyler ya da erişilebilirliği sağlamak için sunulan yaklaşım, yöntem ya da araçları kullanmayan bireyler söz konusu olduğunda devreye girebilir. (Engelli Hakları Komitesi, 2 No’lu Genel Yorum, para. 25)

22. Engelli bireyler için erişim hakkı, erişilebilirlik standartlarının katı biçimde uygulanması yoluyla sağlanmalıdır. Kamuya açık olan tesislere, mal ve hizmetlere erişimin önündeki engeller, tam erişilebilirliği sağlamak amacıyla, sistematik biçimde aşamalı olarak ve daha da önemlisi, sürekli izlenerek ortadan kaldırılmalıdır. Bu nedenle belirtmek gerekir ki; erişilebilirliği sağlama yükümlülüğü koşulsuzdur. Bir diğer ifadeyle erişilebilirliği sağlamakla yükümlü kişi/kurumlar tarafından tasarruf tedbirleri ile mali imkânların yetersizliği bir mazeret olarak öne sürülemez.

23. Somut olayda, başvuranın iddialarına yönelik muhatap Kurum tarafından sunulan görüş yazısında asansör arızaları ile ilgili gerekli tespitlerin yapıldığı, en kısa sürede bakım ve onarım işlemlerinin tamamlanacağı, bu süreçte başvuranın katılım sağladığı derslerin alt katta bulunan sınıflarda görüldüğü

bilgisi verilmiştir. Muhatap Kurum tarafından erişilebilirliğin sağlanacağı ifade edilmesi üzerine, 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında yer alan “*Başkan incelemenin özelliğine göre görüşlerin alınmasından sonra resen veya talep üzerine tarafları uzlaşmaya davet edebilir*” düzenlemeye istinaden başvuran uzlaşmaya davet edilmiş ancak başvuran tarafından kabul ya da ret şeklinde bir görüş beyan edilmemiştir.

24. Yazılı görüş aşamasında taraflarca dosyaya sunulan bilgi ve belgeler arasında çelişki oluşması sebebiyle yerinde inceleme yapma ihtiyacı hâsıl olmuştur. Kanun'un 19'uncu maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Elazığ Valiliği Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonu üyelerinden 1 mimar, 1 makine mühendisi, 1 inşaat mühendisi ve 1 teknikerin katılımı ile oluşturulan heyet tarafından 18.01.2023 tarihinde yerinde inceleme gerçekleştirilmiştir.

25. Fakülte binasının erişilebilirliğine ilişkin gerçekleştirilen incelemede; fakülte binasının zemin kat dâhil 4 ana ve ara katlardan oluştuğu, binanın 4 farklı girişinin olduğu, bina girişlerinde engelli rampasının bulunduğu, 4'üncü sınıf öğrencisi başvuranın eğitim gördüğü sınıfların ve bilgisayar laboratuvarının zemin katta yer aldığı, standartları karşılayan engelli tuvaletinin 3'üncü katta olduğu ve erişimin ancak asansörle sağlandığı görülmüştür. Yine, bina içinde bir asansörün yer almadığı, bina içi dikey erişimin sonradan yapıldığı belirtilen dış cepheye monte edilmiş bir asansörle sağlandığı ancak asansörün ise ziyaret tarihi itibarıyla aktif olarak çalışmadığı hususları tespit edilmiştir. İncelemenin ardından muhatap Kurumu temsilen Rektör Yardımcısı ile gerçekleştirilen görüşmede asansörün erişilebilirliğine ilişkin eksikliğin fakülte yönetimi tarafından gündeme alındığı belirtilmiş, eksikliklerin 90 gün içinde tamamlanacağı ve erişilebilir hale getirileceği taahhüt edilmiştir.

26. Ayrıca, yerinde inceleme sürecine ilişkin başvurana bilgi verilmiş ve talep etmesi halinde inceleme sonrasında muhatap Kurum temsilcileri ile gerçekleştirilecek olan toplantıya katılım sağlayabileceği ifade edilmiştir. Bu çerçevede başvuran ve muhatap Kurum temsilcilerinin katılımı ile gerçekleştirilen görüşmede taraflar uzlaşmak istediklerini beyan etmişlerdir. Akabinde, muhatap Kurum tarafından başvuran lehine yapılan işlemler de dikkate alındığında, başvuranın mağduriyetinin giderileceği kanaati ile tarafların uzlaşma iradelerinin uyduğu değerlendirilerek 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesi uyarınca tarafların uzlaşma taleplerinin tespiti imza ile tutanak altına alınmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda UZLAŞMA KARARI VERİLMESİNE,
2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

09.03.2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Afişan TİRYAKİ
II. Başkan
(İzinli)

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi
(İzinli)